

Przystanek historia

<https://przystanekhistoria.pl/pa2/tematy/emigracja/104286,Agnieszka-Wisla.html>

Agnieszka Wiśła (siedzi druga z lewej) wśród członków Zarządu Okręgu 2. Związku Sokolów Polskich w Ameryce, 1918 r. (fot. z zasobu IPN)

BIOGRAM / BIOGRAFIA

Agnieszka Wiśła

OKRES HISTORYCZNY

(1863-1918) Ku Niepodległej

Autor: KRZYSZTOF PAWLUCZUK 21.11.2023

To jedna z barwniejszych postaci polskiej emigracji w Stanach Zjednoczonych w XX w. Dobrze znana za oceanem, w Polsce dopiero powoli odkrywana, swoje życie związała z trzema organizacjami: Sokolstwem Polskim w Ameryce, Polskim Białym Krzyżem oraz Stowarzyszeniem Weteranów Armii Polskiej w

Ameryce.

Urodziła się 10 stycznia 1887 r. we wsi Szlachcin położonej nieopodal Środy Wielkopolskiej. Była kolejnym dzieckiem Mateusza Wizły oraz Franciszki z Michalaków, zatrudnionych przypuszczalnie w miejscowym folwarku, należącym do rodziny Stablewskich.

Od „Wizły” do „Wisły”

Umiejętność czytania i pisania po polsku nabyła, jak sama wspominała, wraz z poczuciem polskości i patriotyzmem, w domu rodzinnym. Pracowała jako służąca, jednakże w związku z pogarszającą się sytuacją materialną oraz narodową Polaków pod zaborem pruskim postanowiła opuścić Cesarstwo Niemieckie. W 1906 r. wyjechała do USA, gdzie już wcześniej udała się jej starsza siostra Katarzyna. Na liście pasażerów statku płynącego przez Atlantyk kilkunastoletnia Agnieszka figurowała pod nazwiskiem „Wizła”. Po osiedleniu się u rodziny swojej siostry w Chicago, po kilku latach, na wykazie mieszkańców miasta widniała jako „Wisła”. Spolszczoną wersję tego nazwiska stosowała przez resztę życia.

Pracowała jako służąca, jednakże w związku z pogarszającą się sytuacją materialną oraz narodową Polaków pod zaborem pruskim postanowiła opuścić Cesarstwo Niemieckie. W 1906 r. wyjechała do USA, gdzie już wcześniej udała się jej starsza siostra Katarzyna.

W 1914 r. wstąpiła do gniazda Związku Sokołów Polskich w Ameryce mieszczącego się w Chicago. W czasie I wojny światowej ukończyła, organizowane przez Sokolstwo, kursy sanitarne. W 1917 r. Wisła wraz z innymi Sokolicami aktywnie włączyła się w rekrutację do Armii Polskiej we Francji. Była zatrudniona w biurze werbunkowym, a także stworzyła dla druhen specjalny zbiór wytycznych do prowadzenia naboru.

W tym czasie utrzymywała się z wyrobu i sprzedaży różnego rodzaju przedmiotów dekoracyjnych i użytkowych, takich jak: flagi, odznaki czy znaczki. To właśnie ona własnoręcznie wykonała sztandar, który potem drużny z 2. Okręgu, którego prezeską Komisji Sokolic była Wisła, podarowały ochotnikom do polskiego

wojska, szkolącym się w kanadyjskich obozach. Na terenie Chicago uczestniczyła także w kwestach oraz zbiórkach ciepłej odzieży dla ochotników.

**Agnieszka Wiśła podczas
pełnienia obowiązków w Polskim
Białym Krzyżu we Francji, 1919 r.
(fot. z zasobu IPN)**

Na wojennych frontach

Następnie włączyła się w działalność Polskiego Białego Krzyża, organizowanego przez Helenę Paderewską, w ramach której miała okazję przejść szkolenie pielęgniarskie w nowojorskich szpitalach. W wrześniu 1918 r. znalazła się w grupie kilkudziesięciu sanitariuszek, które zostały wysłane do pomocy polskim żołnierzom walczącym we Francji. Na miejscu otrzymała przydział do pracy społecznej, m.in. miała w szpitalach wyszukiwać Polaków i starać się o ich przeniesienie do miejsc, w których funkcjonował polski personel. Zajmowała się również organizacją punktów rekreacyjnych, tj. gospód żołnierskich i świetlic dla rannych przebywających na rekonwalescencji. Po zakończeniu I wojny światowej wyjechała w 1919 r. do Polski.

W trakcie działań wojennych Wisła zajmowała się zaopatrywaniem placówek sanitarnych w niezbędne materiały medyczne.

W trakcie toczonych w różnych miejscach działań wojennych Wisła zajmowała się zaopatrywaniem frontowych placówek sanitarnych w niezbędne materiały medyczne oraz rozdzielaniem nadesłanych darów. W najtrudniejszym okresie wojny polsko-bolszewickiej pomagała przy rekrutowaniu ochotników, a w bezpośrednio zagrożonej przez wroga Warszawie opatrywała rannych.

Po powrocie z frontu wykorzystywała doświadczenia zdobyte we Francji do organizowania działalności kulturalno-oświatowej wśród żołnierzy.

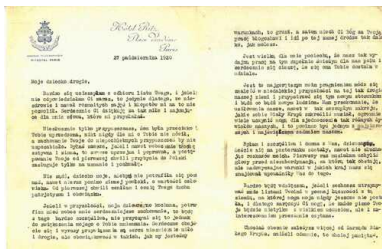
Świadectwo ukończenia przez Agnieszkę Wisłę kursu sanitarnego organizowanego przez Związek Sokołów Polskich w Ameryce, 31 I 1915 r. (z zasobu IPN)

Agnieszka Wiśła na lotnisku w Toruniu, przed powrotem do Stanów Zjednoczonych, 1921 r. (fot. z zasobu IPN)

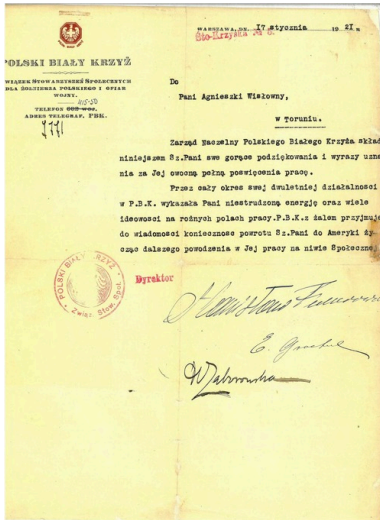
* * *

Do Stanów Zjednoczonych powróciła transportem wojskowym dopiero w lutym 1921 r. wraz z ochotnikami z Ameryki. Jej więź z byłymi żołnierzami Błękitnej Armii oraz Wojska Polskiego nie uległa rozpadowi. Przeciwnie, koniec wojny stał się dla Agnieszki Wiśły początkiem misji, której poświęciła resztę swojego życia. Było nią niesienie wszelkiej pomocy weteranom Wojska Polskiego, którzy po powrocie do Ameryki zmagali się z inwalidztwem, bezrobociem, biedą, a nawet bezdomnością.

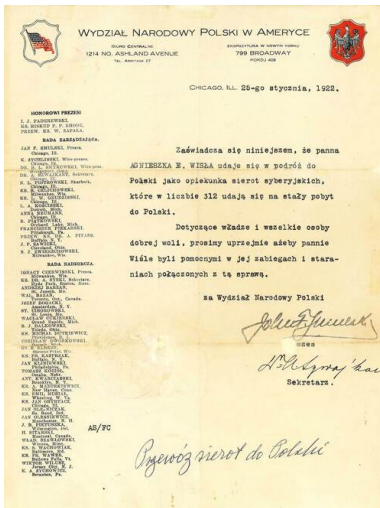

List Heleny Paderewskiej do Agnieszki Wiśły, 27 X 1920 r. (z

zasobu IPN)

**Pismo Zarządu Naczelnego
Polskiego Białego Krzyża do
Agnieszki Wisły z
podziękowaniem za jej ofiarną
działalność, 17 I 1921 r. (z zasobu
IPN)**

**Zaświadczenie Wydziału
Narodowego Polskiego dla
Agnieszki Wisły dotyczące akcji**

powrotu do kraju polskich dzieci,

25 I 1922 r. (z zasobu IPN)

Zadanie to realizowała najpierw w ramach Stowarzyszenia Weteranów Armii Polskiej w Ameryce (SWAP), a później w powstałym przy SWAP z jej inicjatywy Korpusie Pomocniczym Stowarzyszenia Weteranów Armii Polskiej w Ameryce zrzeszającym tysiące zaangażowanych Polek. W czasie II wojny światowej była zaangażowana w organizowanie kursów dla sanitariuszek. Tworzyła również grupy wsparcia dla polskich żołnierzy na froncie poprzez organizowanie korespondencji między nimi a polskimi dziewczętami.

W uznaniu zasług Agnieszka Wisła została uhonorowana m.in.: Srebrnym Krzyżem Zasługi, Orderem Odrodzenia Polski oraz Krzyżem Żołnierzy Polskich z Ameryki. Zmarła 18 grudnia 1980 r. w wieku 93 lat. Pochowana została na cmentarzu św. Wojciecha w Chicago.

**Przypinka należąca do Agnieszki
Wisły z Polskiego Tygodnia
Gościnności w Chicago, 1933 r. (z
zasobu IPN)**

Więcej interesujących materiałów na profilu **Archiwum IPN**

COFNIJ SIĘ